

~ 2007 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ ~

DORIS LESSING

ARGOS'TAKİ KANOPUS ARŞİVLERİ 1

ŞİKESTE

Türkçeleştiren:
Niran Elçi

DeLi

Doris Lessing

2007 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Doris Lessing, İran'da doğdu. Çocukluğunu Rodezya'da (bugünkü Zimbabve) geçirdi. 15 yaşında okulu bıraktı ve hemşirelik, telefon operatörlüğü gibi işlerde çalıştı. Rodezya'da ırkçılık karşıtı örgütlenmelerde rol oynadı. 1949 yılında Londra'ya yerleştikten sonra kendini tamamen yazarlığa verdi. Eserlerinde, kendi yaşam tecrübelerinden de yola çıkarak başta cinsiyetçilik, eşitsizlik gibi toplumsal sorunlarla mücadele eden bireyler, küçük ya da büyük ölçekte politik çatışmalar, 20. yüzyılın baş döndürücü dönüşümünün ve dehşet verici savaşlarının gölgesinde kimliğini arayan insanlar ve topluluklar konu edilmektedir. Nobel Ödülü'nün yanında, Somerset Maugham Ödülü, James Tait Ödülü, David Cohen Anı Ödülü, Uluslararası Catalunya Ödülü, S.T. Dupont Altın PEN Ödülü gibi pek çok uluslararası ödüle layık görülen Lessing'in kitapları, feminist edebiyattan bilimkurgu edebiyatına, çok geniş bir yelpazeye sahiptir.

Niran Elçi

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Endüstri Mühendisliği bölümünü bitirdi. 2001 yılından beri çeviri yapan Niran Elçi, yüzden fazla eseri Türkçeleştirdi. Bram Stoker, George Orwell, George Saunders ve Terry Pratchett, eserlerini Türkçeye kazandırdığı yazarlar arasındadır. Ayrıca *Karaböcü* serisi, *Adamı Zorla Cadı Yaparlar*, *Kurabi'ye Uçan Omlet* gibi çocuk kitaplarının da yazarıdır.

ŞİKESTE

© 2016, Tudem Yayın Grubu
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

metin hakları © 1979, Doris Lessing

İlk baskı 1979 yılında, İngiltere'de *Shikasta* adı ile Jonathan Cape Ltd tarafından yapılmıştır.

Türkçe yayın hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

YAZAR: Doris Lessing
TÜRKÇELEŞTİREN: Niran Elçi
EDİTÖR: Mehmet Barış Albayrak, Şirin Etik
DÜZELTİ: Ümit Mutlu
SON OKUMA: Ayşegül Utku Günaydın
KAPAK TASARIMI: Burak Tuna
GRAFİK UYGULAMA: Aynur Sarıbüyük

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. Km. Başkent OSB 22. Cadde No:6 Malıköy/Ankara
Tel: 0 312 284 18 14

Birinci Baskı: Eylül 2017 (2000 adet)

ISBN: 978-605-5060-90-9
Yayınevi sertifika no: 11945
Matbaa sertifika no: 16031

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

DELİDOLU, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. A.Ş.nin tescilli markasıdır.

DORIS LESSING

ARGOS'TAKI KANOPUS ARŞİVLERİ
KOLONİ GEZEĞEN 5
HAKKINDA

ŞİKESTE

SON DEVRİN 87. ELÇİSİ (9. SINIF) JOHOR'UN
(GEORGE SHERBAN) ZİYARETİNE İLİŞKİN
KİŞİSEL, PSİKOLOJİK VE TARİHİ BELGELER

Deli

Türkçeleştiren:
Niran Elçi

Bu kitabı, Afrika'daki evimizin önünde oturup geceler boyunca yıldızları seyreden babama adıyorum. "Eh," derdi babam, "kendimizi havaya uçursak da, geldiğimiz yerde bundan daha çok var!"

BAZI NOTLAR

Şikeste'ye, tek, bağımsız bir kitap olarak, bittiği zaman konuyla işimin kalmayacağı inancıyla başladım. Ama yazma sürecinde başka kitaplar, başka hikâyelerle ilgili fikirlerin istilasına uğradım, geniş olasılıklar ve konular içeren, daha kapsamlı bir bakış açısının heyecanına kapıldım. Kendim için yeni bir dünya yarattığım –ya da bulduğum– belliydi; değil bireylerin, gezegenlerin aciz kaderlerinin bile kozmik evrimin parçalarından ibaret olduğu ve bu evrimin kendini büyük galaktik imparatorlukların (Kanopus, Sirius ve düşmanları Puttiora İmparatorluğu ile onun sabikalı gezegeni Şammat) rekabetleri ve etkileşimlerinde gösterdiği bir âlemde bu. Aynı anda hem deneysel hem de geleneksel yazmak konusunda dilediğimce özgür kaldığımı hissediyordum: Dizinin bir sonraki kitabı *Üç, Dört ve Beşinci Kuşaklar Arasında Evlilikler* böylece bir fabla veya mite dönüştü. Aynı zamanda, tuhaftır ki, daha gerçekçi oldu.

Dünyanın dört bir yanındaki romancıların gerçekçi romanın sınırlarını yıkma nedeninin, çevremizde gördüğümüz şeylerin her geçen gün daha vahşi, daha fantastik, daha inanılmaz hale gelmesi olduğunu söylemek artık sıradanlaştı. Eskiden –tabii o kadar da eskiden değil– romancılar abartmakla ya da imkânsız durumlar ve tesadüflerle fazla ilgilenmekle suçlanabiliyordu. Oysa bugün romancılar, gerçeğin en vahşi hayallerimizle örtüşmesinden yakınıyor.

Örneğin, *Hayatta Kalma Güncesi*¹ adlı kitabımda yarı kedi yarı köpek bir hayvan “hayal ettim” ve sonra biliminsanlarının gerçekten de böyle bir melez üzerine çalıştığını okudum.

Evet, ben gerçekten de bir üst-zihinle, ilkel-zihinle, bilinç-dışıyla ya da siz ne diyorsanız onunla “bağlantı kurmanın” yalnızca yazarlar için değil, herkes için mümkün olduğuna ve bu her neyse, onun pek çok imkânsızlığın ve “tesadüfün” nedeni olduğuna inanıyorum.

Eski “gerçekçi” roman, genel olarak “uzay edebiyatı” olarak tanımlanan türün etkileriyle de değişiyor. Bazıları buna üzülüyor. Amerika Birleşik Devletleri’nde bir konuşma yapıyordum. Oturumun başkanlığını yapan ve muhtemelen akademinin gelenekleriyle fazla uzun süre beslenmiş olmasından başka kusuru bulunmayan kadın profesör sözümü kesti: “Benim sınıfımda olsanız, bu asla yanınıza kalmazdı!” (Elbette bunu herkes komik bulmadı.) Uzay edebiyatı ya da bilimkurgunun, edebiyatın en özgün dalı olduğunu söylüyordum o dönemde; bu yaratıcı ve nüktedan dal pek çok farklı yazı tarzını canlandırmıştı bile. Edebiyat akademisyenleriyle uzmanlar bu dalı görmezden gelerek veya küçümseyerek büyük suç işliyorlardı ama elbette doğaları gereği, aksi beklenemezdi. Oysa bu görüş artık bir tutuculuk işareti olacak gibi görünüyor. .

Bence “edebi” romanı ve örneğin, *Last and First Men*²’i ayrı raflara koyan tavırda çok yanlış bir şeyler var.

Bilimkurgu ya da uzay romanları olay yarattı; birden patlama yaptılar, hiç beklenmedik biçimde, aslında insan zihni

1 Doris Lessing, *Hayatta Kalma Güncesi* (The Memories of a Survivor), Çev. Püren Özgüven, İstanbul: Can Yayınları, 2017. [E.N.]

2 İngiliz yazar Olaf Stapledon’ın 1930 tarihli bilimkurgu romanı. [E.N.]

genişlemeye zorlandığında hep olduğu gibi: Genişleme bu kez yıldızlara, galaksilere doğruydı, sonra da kim bilir nerelere olacak. Bu hayranlık uyandırıcı yazarlar dünyamızın ya da dünyalarımızın haritasını çizdiler; daha önce kimsenin yapmadığı şekillerde, neler olup bittiğini anlattılar. Günümüzdeki kötülükleri uzun zaman önce, bugünün henüz gelecek olduğu ve bilimin resmi sözcülerinin şu anda olan biten her şeyin imkânsız olduğunu söylediği bir zamanda betimlediler. Bu yazarlar, saygın kardeşlerinin cesaret edemediği ya da büyük olasılıkla saygınlıkları yüzünden farkında bile olmadıkları gerçekleri bize söyleyebilen vazgeçilmez, (en azından başta) değeri bilinmeyen ve küçümsenen gayrimeşru evlat rolünü üstlendiler. Bilimsel ve sosyal olasılıkları mantıksal sonuçlara götürdükleri cürekâr yöntemle, biz inceleyelim diye dünyanın kutsal metinlerini keşfe çıktılar. Onlara o kadar çok şey borçluyuz ki!

Bu türdeki başka pek çok kitapta olduğu gibi *Şikeste*'nin de çıkış noktası Eski Ahit. Yehova veya Yahve, bir sosyal hizmet görevlisi gibi düşünüp davranmadığı için Eski Ahit'i tamamen göz ardı etmeyi bir alışkanlık haline getirmişiz. H.G. Wells, insanın Tanrı'ya "Ver, ver, ver!" diye bağırmasının, bir tavşan yavrusunun karanlık bir gecede aslana sığınması gibi olduğunu söylemişti.

Tüm ırklara ve uluslara ait kutsal metinlerin pek çok ortak noktası var. O kadar ki, hepsi sanki tek bir zihnin ürünleriymiş gibi görülebilir. Onları ölü bir geçmişin tuhaf fosilleri olarak değerlendirip göz ardı ederek hata yapıyor olabiliriz.

Popol Vuh'u, Dogon'un dini geleneklerini, Gılgamış hikâyesini veya artık kolayca bulunabilen pek çok başka metni

(bazen gençlerin, aklınıza gelen her kitabı en yakın rafta bulabildiğiniz bu çağın olağanüstülüğünün ve bunun hep böyle sürmeyebileceğinin farkında olup olmadıklarını merak ediyorum) bir kenara bırakıp yalnızca kendi yerel gelenek ve mirasımıza bağlı kalarak Eski Ahit'i –ve elbette Yahudilerin Torah'ını– apokrifleri, muhtelif zamanlarda ve yerlerde lanetlenmiş, yasaklanmış ve geçersiz ilan edilmiş başka eserlerle birlikte okumak bile başlı başına ilginç bir deneyim. Ardından Yeni Ahit'i ve Kuran'ı okumak da... Hatta Ortadoğu'da, yalnızca tek bir kitap yazıldığına inananlar bile vardır.

Doris Lessing
7 Kasım 1978

ARGOS'TAKİ KANOPUS ARŞİVLERİ

ŞİKESTE

“Kanopus Koloni Hükümdarlığı Tarihi” okuyan birinci sınıf öğrencilerine Şikeste hakkında genel bir tablo sunmak üzere seçilen bu belgeler Şikeste’ye pek çok farklı görevi yerine getirmeleri için gönderdiğimiz sayısız elçiden biri olan Johor’un raporlarından derlenmiştir.

JOHOR'un Raporu:

Birçok gezegendeki farklı kolonilerimize görevli olarak gönderildim. Olası her tür krize aşınayım. Türleri tehdit eden acil durumlarda görev aldım ya da büyük titizlikle yerel programlar planladım. Gelişme potansiyeli taşıyan varlıklar için verdiğimiz emeklerin ve yaptığımız deneylerin nihai, geri döndürülemez başarısızlıklara uğrayışını kabullenmek zorunda kaldım. Onlar için kurduğumuz onca hayal, onca plan... yitip gitti, son! Yaşlayıp susan trampetler gibi...

Fakat zarardan dönme becerisi, yüzyıllar –hatta bin yıllar– süren bir düşüşe ve yozlaşmaya tahammül ederken gösterilenden farklı tür bir kararlılığı gerektiriyor; hele de tünelin ucunda bu kadar zayıf bir ışık varken.

Hayal kırıklığının çeşitli dereceleri ve çeşitleri var. Hepsinin faydasız olduğunu söyleyemem. Bir görevlinin zihinsel durumu da kayda geçmeli.

Ben İşgücünün küçük bir üyesiyim ve yapmak zorunda olduğum şeyleri yapıyorum. *Yeter!* deme hakkım yok, demiyorum, hepimizin var. Ama yazılmamış, koyulmamış, görünmez kurallar bunu yine de yasaklıyor. Ve bu kuralların özeti, bana sorarsanız: Sevgi. En azından ben böyle hissediyorum. Aslında pek çok kişi de böyle hissediyor. Ama hepimizin bildiği gibi, Koloni Hizmetlerinde farklı düşünenler var. Kayıt altına almak

zorunda olduğum şeylerin dışında kalan bireysel düşüncelerimi de raporlarıma aktarmamın sebebi ise Kanopus'ta, Şikeste'yle ilgili hâlâ baskın olan görüşü, yani Şikeste'nin, onun için harcadığımız bunca zamana ve verdiğimiz bunca emeğe layık olduğu görüşünü savunmaktır.

Bu notlarda, olayları açıklığa kavuşturmaya çalışacağım. Benden sonra başkaları gelecek ve tıpkı benim yaptığım gibi onlar da kendilerinden önceki kayıtları inceleyecek. Bir olayı veya ruhsal durumu kayda geçirirken, bunların belki on bin yıl sonra bir başkasına neler düşündüreceğini bilmek her zaman mümkün olmuyor.

Her şey değişiyor. Emin olabileceğimiz tek gerçek bu.

Elçi olarak üstlendiğim onca görev arasında, Şikeste'deki ilk görevim en kötüsüydü. O dönemden beri bu ilk görevi neredeyse bir daha hiç düşünmediğimi dürüstçe söyleyebilirim. Düşünmek istemedim. Geri dönüşü olmayan hata hakkında kara kara düşünmek... hayır, bu hiçbir işe yaramazdı.

Burası felaketlerle dolu bir evren, her zaman öyleydi. Ani dönüşler, kargaşalar, değişimler ve yıkımlarla dolu; sevinç dediğiniz şeyse, baskı altında yeni biçimler ve şekiller almaya zorlanan maddenin ezgisinden başka bir şey değil. Ama zavallı Şikeste... hayır... onun hakkında, mecbur olduğumdan fazla düşünmek istemedim. Oraya gönderilecek, gönderilen, geri dönen ve –hepimizin yaptığı gibi– raporlarını veren personelle görüşmek için de herhangi bir girişimde bulunmadım. (Ah, inanın, binlerce personel gönderildi, hem de tekrar tekrar. Kimse Kanopus'u, o talihsiz Şikeste'yi ihmal etmekle suçlayamaz, sorumluluklarımızdan kaçtığımızı hiç kimse iddia edemez.) Şikeste her zaman

gündemimizdeydi, kozmik gündemimizde. Tamamen unutulabilecek bir yer değildi zaten; haberlerde sık sık karşımıza çıkıyordu. Ama ben kendi adıma “teması yitirmemeye” ya da “özellikle bilgilenmeye” falan çalışmadım. Hayır. Raporumu verdikten sonra işim bitti. İkinci kez gönderildiğimde de –ki bu ziyaret, Şehirlerin Yıkım Zamanı sırasındaydı ve yapmam gereken şey de böylesine uzun, ağır bir körelme döneminin sonuçlarını raporlamaktı– düşüncelerimi yine görevimin sınırları dahilinde tuttum.

Ve şimdi, uzun bir aranın ardından –gerçekten de binlerce sene geçti mi?– bir kez daha geri dönerken anılarımı bilinçli olarak canlandırıyorum, onları yeniden yaratıyorum. Tüm bu teşebbüsler, aktarılmaya uygun oldukça, bu kayıttaki yerini alacak.

Koloni Memurlarına rehberlik etmesi için düzenlenen Şikeste Gezegeni Üzerine Notlar adlı belgeden:

Kısmen veya tamamen kolonileştirdiğimiz gezegenlerin içinde, en zengin olanı bu. Özellikle de, yaşam biçimlerinin potansiyel çeşitliliği, kapsamı ve bolluğu açısından. Yaşadığı pek çok değişim boyunca Şikeste, maalesef tabiri caizse, acı çekti. Hem de her defasında. Gezegen hemen her konuda aşırılıklara eğilimli. Çok “büyük” olduğu dönemler oldu; zengin bir çeşitlilik içindeki devasa yaşam formlarına ev sahipliği yaptı. Ya da “ufacık” olduğu dönemleri yaşadı. Bazen bu devirler çakıştı. Şikeste sakinleri arasında bazen öyle büyük yaratıklar oldu ki, bir tanesi bir öğünde yüzlerce diğer varlığın besinini ve yaşam alanını tüketebiliyordu. Bu yalnızca görsel (hatta

göze çarpan denebilir) ölçekte bir örnek, çünkü gezegenin ekonomisi, yaşam biçimlerinin birbirlerinden geçinmesine, avlamaya ve avlanmaya dayanıyor; hem de en küçük düzeye, atomaltına dek. Elbette yaratıklar bunun her zaman farkında değil; kendi yediklerine odaklanıp bazen kendilerini yiyenleri unutabiliyorlar.

Gezegenin bu tuhaf ve kırılğan dengesi, bir şok veya basınçla tekrar tekrar bozuldu ve Şikeste üzerindeki tüm canlı türleri neredeyse yok oldu. Fakat sonra gezegen sürekli yeniden, tıklım tıklı yeni türlerle doldu ve bu yüzden hastalandı.

En önemlisi bu gezegen, doğasındaki gerilimler nedeniyle bir zıtlıklar ve çelişkiler gezegeni. Gerginlik onun doğasının temeli. Gücü bu. Zayıflığı da.

Elçilerimizin akıllarında tutması gereken en önemli şey şu: Şikeste'de, hükümler alanımızın diğer yörelerinde tanıyıp aşına oldukları vasıfları bulamayacaklar. Yani burada, çok uzun durağanlık dönemleri ya da neredeyse hiç değişmeyen ahenkli denge çağları yok.

Örneğin Şikeste Modeli Ölçek 3'ün, yani kabaca mevcut boyutlarındaki halinin önünde durup inceleyebilirsiniz. (Baskın türler, Kanopus'takilerin yarısı kadar.) Onların kendi haritalama ve kartografi aletlerinde gördükleri haliyle göreceğiniz bu kürenin çapı, ortalama baskın türün büyüklüğü kadardır. Kürenin büyük kısmının bir sıvı birikintisiyle kaplı olduğunu göreceksiniz. Yaşamın bütün zenginliği bu ince sıvı tabakasına bağlıdır. (Gezegen, yüzeyindeki bu yaşam tabakasından habersizdir. Bildiğimiz gibi, gezegen kendini başka şekilde görür ama şu anda konumuz bu değil.) Bu örneği vermemizin nedeni şu: Şikeste adını verdiğimiz bu organik olasılıklar zenginliğinin, bu potansiyeller bütünü'nün tüm yaşamı, bir serseri yıldız

tarafından bir anda içilip tüketilebilecek ya da bir kuyruklu yıldız tarafından, oyun oynayan bir çocuğun topundaki çamur gibi silkelenip atılabilecek bir yudum sıvıya bağlıdır. Kaldı ki bu olayın bir örneği daha önce yaşandı.

Ya da örneğin, gezegenin çevresinde eş merkezli kabuklar halinde dizilmiş muhtelif varlık seviyelerine hazırlıklı olun. Toplamda altı kabuk var ama hiçbiri için özel çaba harcamanız gerekmeyecek, hepsine hızlıca girip çıkabileceksiniz, sonuncu kabuk, halka ya da kuşak hariç. Bu Altıncı Kuşağı ayrıntılı olarak incelemelisiniz, zira size verilen muhtelif görevler yalnızca Altıncı Kuşak aracılığıyla gerçekleştirilebilir ve elbette bu görevleri tamamlayana kadar orada kalmakla mükellefsiniz. Burası tehlikelerle dolu, zor bir yerdir ama bu zorluklarla kolaylıkla başa çıkılabilir. Şimdiye dek oraya gönderilen yüzlerce elçiden bir tekini bile, en genç ve en deneyimsiz elçiyi bile kaybetmemiş olmamız bunu kanıtıyor. Altıncı Kuşağa hazırlıksız gidenler, her tür engel, gecikme ve zahmetle karşı karşıya gelir. Bunun sebebi, bu mekânın doğasının, Şikestelilerin "nostalji" adını verdiği güçlü bir duygu ile yoğurulmuş olmasıdır. Bu sözcük, hiç gerçekleşmemiş veya en azından hayal edilen şekilde gerçekleşmemiş bir şeyi özlemek anlamında kullanılır. Kimeralar, hayaletler, silüetler, yarım-yaratılmışlar ve tamamlanamamışlar burayı tıka basa doldurur; ama dikkatli ve tetikte olursanız, başa çıkamayacağınız hiçbir şeyle karşılaşmazsınız.

Şikeste canlılarını gözlemleyebileceğiniz farklı odak seviyelerini tanımak için zaman ayırmanız da önerilir. 31. Kısım'daki 1 ila 100 numaralı odalarda, elektrondan Baskın Hayvan'a kadar Şikeste'deki olası her boyuttaki varlığı bulabilirsiniz. Buradaki asıl tehlike, farklı perspektiflerin büyüleyiciliğidir. Elektron seviyesine inildiğinde Şikeste, minik titreşimlerle biçimlenen sislerin, yani olası en soluk madde

lekelerinin birbirinden devasa mesafelerle ayrıldığı boş bir uzay gibi görünür. (Şikeste'nin en büyük binasını meydana getiren elektronları birbirinden ayrı tutan boşluk geri çekilse, bu bina bir Şikestelinin tırnağı boyutuna dönerdi.) Şikeste'yi ses menziline deneyimlemek, önceden alıştırmayı yapmadıysanız, yapılacak iş değildir. Ve Şikeste'de *renk*, ön hazırlık olmadan canlı kurtulamayacağınız bir hücumdur.

Kısacası, önceden tanıdığımız gezegenlerin hiçbiri Şikeste'deki kadar güçlü ve kaba titreşim seviyelerine sahip değildir. Bu tecrübelere uzun süre maruz kalmak muhakeme yeteneğinizi saptırabilir ve kandırabilir.

JOHOR'un Raporu:

Bu benim üçüncü görevimdi ve aslında Altıncı Kuşakta çok zaman geçirmem beklenmiyordu; plana göre oradan hızla geçecek, belki ancak bir iki görevi tamamlamak için duracaktım. Elbette o sıralar, Tevfik'in yakalandığını ve onun görevlerini başkalarının tamamlaması, yani benim tamamlamam gerekeceğini bilmiyorduk. Üstelik bu görevler hızla yerine getirilmeliydi, çünkü Tevfik'in talihsizliğinden kaynaklanan muhtelif acil durumlarla ilgilenmeden önce, yeni bir bedende doğmam ve büyüüp yetişkin hale gelmem için pek zaman olmayacaktı. Şikeste'deki mevcut personelimizin işi zaten başından aşkındı ve Tevfik'in yerini alacak niteliklere sahip kimse de yoktu. Birbirimizin yerini tam anlamıyla dolduramayacağımızı her zaman fark edemiyoruz. Bazıları zorunlu, bazılarıysa seçimlerimize bağlı deneyimlerimiz, her birimizi farklı şekillerde olgunlaştırıyor. Hepimiz aynı gezegende hayata başlayabiliriz; hatta

bazılarımız, Şikeste’de bile hayata aynı şekilde başlayabilir. Aynı köpekten doğmuş yavrular kadar benzeyebiliriz birbirimize. Fakat değil binlerce, yüzlerce yıl sonra bile pişmiş, karışmış, billurlaşmış, kar taneleri kadar özgün biçimler almış kişilere dönüşüyoruz. Şikeste’ye veya bir başka gezegene “inecek” kişi, uzun değerlendirmelerin ardından seçiliyor: Bu veya şu göreve Johor uygun, ötekine Nasır; Tefvik içinse uzun dönemli özel bir iş, ancak ve ancak onun yapabileceği bir iş... Bu noktada, parantez içinde ve herhangi bir vurgu olmadan itiraf etmeliyim ki, kendimden şüphe ediyorum. Tefvik’le sık sık birbirimize benzetildik: Eşit değildik, asla da olmadık; ama tercih listesinin ilk sıralarını sık sık paylaştık ve onca yıllık arkadaşlık... Ah, kim bilir kaç defa, kaç farklı gezegende birlikte çalışmışızdır! Birbirimize bu kadar hatta kardeş kadar benziyorsak, ölüm kalımda ortaksak, hiçbir şeyi söylemekten kaçınmayacağımız ve birbirimizin her açıdan sorumluluğunu üstlenebileceğimiz düzeyde arkadaşsak... Geçici bir durum olsa da, bu kadar yakın olup da onu kaybetmişsek ve o düşman güçlerinin bir parçası olmuşsa; o zaman kendimden beklemeyeceğim ne olabilir? Tefvik’in tamamlanmamış görevlerini devralma amaçlı bu yolculuk için hazırlanırken, kendi kararlılığımı pekiştirmek için çok enerji harcadığımı buraya kaydediyorum: Hayır, hayır, *yapmayacağım* (diyorum kendime), kardeşim Tefvik’in yolundan *gitmeyeceğim*. Ve direnmem gerektiğini bildiğim her şeye karşı *direneceğim*. İşte, Altıncı Kuşakta, planlanandan daha fazla zaman geçirmem gerekeceğini öğrenince bu yüzden kötü tepki verdim. Geçen seferki deneyimimden de gayet iyi biliyorum: Orası kişiyi zayıflatan, sarsan bir yer; zihniniz, sonsuza dek geride bıraktığınızı

umduğunuz –umutsuz olmuyor!– dűşlerle, yumuşaklıkla, aılıkla doluyor. Yine de yapacak bir Őey yok. Tekrar tekrar risklere, tehlikelere ve kışkırtmalara maruz kalmak bizim işimiz. Ama ben Altıncı Kuřakta olmak istemiyorum! Daha önce oraya iki kez gittim zaten, ilkinde İlk Sefer Görev Komitesi'nin kildemsiz bir yesi olarak, ikincisindeyse Ahir Zamandan nce, Elçi olarak. Elbette değişmiştir Őimdi de. Őikeste hep değişir.

Birinci Kuşaktan Beşinci Kuşağa kadar algıladıklarımı asgaride tutarak geçtim. Oraları farklı zamanlarda ziyaret etmişliğim var. Canlı ve çoğunlukla hoş yerler; nku sakinleri, Şikeste'nin yükünden kurtulmuş, her Şeyi geride bırakmış kişilerdir ve Altıncı Kuşağın zehri onlara ulaşamaz. Ama Şu anda beni ilgilendiren onlar değil. Bu kuşaklardan geçerken hızla titreşen biçimler, duygular, sıcaktan soğuğa değişimler ve heyecan dışında bir Şey de deneyimlemedim zaten. Fakat kısa süre sonra, hissettiklerimden Altıncı Kuşağa yaklaştığımı anladım; kendi kendime, Ah Şikeste, işte yine beraberiz, dedim; gücümü toplamak için derin bir i çektim.

Ufukta beliren keder, arzuyla dolu özlemin sisleri, tüm duyguları emen bir tükenmişlik... Her adımıımı zorla atıyordum, ayak bileklerimi görünmez eller yakalamıştı sanki ve göremediğim varlıkların ağırlığını sürükleyerek yürüyordum. Sonunda sislerin arasından sıyrıldım. Son gördüğümde ayırklar, dereler ve otlayan hayvanlarla kaplı olan yer Şimdi engin, kurak bir dzlkt. İki yassı siyah taş Doğu Kapısını işaretliyordu ve o kapıdan geçerek Altıncı Kuşağın tozlu düzlüklerinin arkasındaki Şikeste'den gitmeyi, uzaklaşmayı arzulayan zavallı ruhlar orada toplanmıştı. Varlığımı hissedince –beni henüz göremiyorlardı– yüzlerini

körler gibi çevirip aranarak, itişip kakışarak yaklaştılar ve derin, özlem dolu iniltiler çıkardılar. Kendimi göstermemeye devam edince de, binlerce sene önce yine Altıncı Kuşakta duyduğumu hatırladığım ağıt ya da ilahi benzeri bir şey söylemeye başladılar:

*Kurtar beni Tanrım,
Efendim, kurtar beni,
Ben seni seviyorum,
Sen de beni seviyorsun.*

*Tanrı'nın gözü,
İzliyor beni,
Ödüyor kefaretimi,
Azat ediyor beni...*

Bu arada gözlerim o yüzleri taramakla meşguldü. Kim bilir kaçına aşınaydım; kederin yarattığı tahribat dışında hiç değişmemişlerdi. Kim bilir kaçını, daha İlk Seferde, henüz özgüvenli ve becerikli, yakışıklı, sağlıklı, sapasağlam hayvanlarken tanımuştum. Aralarında, David'in soyundan gelen eski dostum Ben'i ve kızı Sais'i de gördüm, beni o kadar kuvvetli şekilde hissetti ki, yanaklarından süzülen gözyaşlarıyla yanıma kadar geldi ve benimkileri bekler gibi ellerini uzattı. Kendimi, beni en son gördüğüm surette gösterdim ve ellerini tuttum; o da kendini kollarıma bıraktı ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. "Sonunda," dedi. "Sonunda! Benim için mi geldin? Artık içeri girebilir miyim?" Diğer herkes etrafımıza doluştu, beni tuttular, kavradılar; özlemlerinin girdabında neredeyse kendimi kaybediyordum. Orada durdum ve sallandığımı, varlığımın benden çekilip alındığını hissettim; biraz

geriledim ve beni bırakmalarını sağladım. Dostum Ben de ellerini üzerimden çekti ama yanı başımda durarak inlemeye devam etti. “Çok uzun zaman oldu,” dedi, “çok uzun...”

“Sen neden hâlâ buradasın?” diye ısrarla sordum. Dostum Ben konuşurken diğerleri sustu. Fakat daha önce anlattıklarından farklı bir şey söylemedi. Ben sözlerini bitirdikten sonra diğerleri de teker teker seslerini yükselterek kendi hikâyelerini anlatırken, Altıncı Kuşağın gerekliliklerine yakalanıp bağlandığımı anladım, tüm varlığım sabırsızlık ve hatta korkuyla kaynıyordu, çünkü yapmam gereken bütün işler ilerideydi. İşim beni çağırıyordu ama kendimi buradan kurtaramıyordum. Bana hep aynı şeyleri anlatıyorlardı, eskiden beri hiç değişmemişti. Ben uzun zaman önce burada dikilirken, onların da yine burada dikilip aynı şeyleri anlattıklarını şimdi hatırlayıp hatırlamadıklarını merak ettim... Kendilerini zorlayarak bu kapıdan çıkmışlar, dönüp düzlüğü aşmışlar ve bazıları yakın zaman önce, bazıları yüzyıllar, binyıllar önce Şikeste’ye girmişlerdi. Ve hepsi de Şikeste’ye yenilmişti. İradeleri ve amaçları yenilgiye uğradıktan sonra bu mekâna geri sürülmüşler, yine Doğu Kapısı’nın etrafında toplanmışlardı. Bazıları tekrar denemişti ve tekrar yenilmişti; sonra kendilerini yine burada bulmuşlardı. Bazıları için bu sürekli tekrarlanmıştı; diğerleri Şikeste’ye girip ödüllü, yani Şikeste’ye tahammül etmek pahasına ondan sonsuza dek kurtulma hakkını kazanma umudunu kesmiş, sefil seyrek hayaletler olarak burada oyalanıyor, süzülüyorlardı: Yavrularını güvenli bir yere taşıyan anne kedi gibi gelip kendilerini bu korkunç yerden kurtaracak “Onlar”ı özlemle, hasretle bekliyorlardı. Kurtuluş fikri, imdatlarına koşacak birilerini bulma fikri

burada, bu kapıda, bildiğim diğer her yerdekenden daha güçlüydü ve bu hissin üzerime yapışması beni çıldırtıyordu.

“Tekrar denemelisin Ben,” dedim. Onun aracılığıyla, hep-
siyle konuşuyordum aslında. “Tekrar denemek zorundasın,
başka yolu yok.”

Ama Ben ağlayarak bana tutunuyor, yalvarıp yakarıyordu.
Bir inilti ve gözyaşı fırtınasına tutulmuştum.

Pes etmemişti. Onu bununla suçlayamazdım! Şikeste'nin
“kapılarında” defalarca beklemişti. Ve sırası her geldiğinde,
bu kez bunun artık sonuncu olacağı amacı ve kararlılığıyla
Şikeste'ye inmişti... ama en baştaki amacını ancak aylar, se-
neler ya da koca bir ömür (o sefer artık ne kadarsa) sonunda
Şikeste'den ayrıldığı ve yine Altıncı Kuşağa geldiği zaman hatırla-
mıştı. Şikeste'nin dehşetlerini ve tehlikelerini kullanarak ken-
dini dayanıp hayatta kalan bir töz halinde damıtmayı hedef-
liyordu, fakat Şikeste'den ayrılıp kendine geldiğinde hayatını
yine zevk peşinde ve zayıflık içinde bir unutkanlığa düşerek har-
cadığını fark etmişti. Tekrar ve tekrar... öyle ki artık Şikeste'den
ödü kopuyordu; yeniden doğum şansı için kapıda toplanmış
ruh kalabalıklarına katılıp sıraya girmeye bile zorlayamıyordu
kendini. Hayır, pes etmişti. “Onlar” gelip onu götürene kadar,
buradaki diğer herkes gibi o da beklemeye mahkûmdu. Ta ki
ben gelene kadar. O yüzden sarılıp beni bırakmadı.

Onlara, Ben'e de daha önce söylediğim şeyi söyledim: “He-
piniz düzlüğü aşır öte yana gitmeli ve sabırla sıranızı bekleme-
lisiniz. Bekleyiş artık o kadar uzun olamaz, çünkü Şikeste ruh-
larla doldu, doluyor, gittikçe daha fazlası sürü sürü doğuyor.
Gidin, bekleyin ve tekrar deneyin.”

DORIS LESSING

ARGOS'TAKİ KANOPUS ARŞİVLERİ 1

KOLONİ GEZEĞEN 5 HAKKINDA

ŞİKESTE

SON DEVRİN 87. ELÇİSİ (9. SINIF) JOHOR'UN
(GEORGE SHERBAN) ZİYARETİNE İLİŞKİN
KİŞİSEL, PSİKOLOJİK VE TARİHİ BELGELER

Beş kitaplık *Argos'taki Kanopus Arşivleri* serisinin ilk halkası olan *Şikeste*, Nobel Ödüllü İngiliz yazar Doris Lessing'in gezegenimize ve insanlığa dair bir çığılığı. Politik bilimkurgu başyapıtı olan *Şikeste*'de, evrimden dinler tarihine, büyük savaşlardan büyük kıtlıklara, dünya tarihi mercek altına alınıyor. Kanopus adındaki iyi niyetli galaktik imparatorluğun, *Şikeste*'yi, yani dünyamızı, kötü niyetli Şammat gezegenine karşı koruma mücadelesini anlatan roman, aynı zamanda insanlığın yakın geçmişine ve geleceğine karamsar ama bir o kadar da öngörülü bir bakış sunuyor.

"Bu kitap ölümsüz bir mücevher."
Ursula K. Le Guin

"Müthiş bir hayal gücü."
Gore Vidal

Delidolu

delidolu.com.tr

[f](#) [t](#) [@](#) delidolukitap

ISBN: 978-605-5060-90-9

9 786055 060909